

1. Дерягина Л. Е. Роль доминирующей мотивации в успешности (неуспешности) учебной деятельности и ее взаимосвязь с личностной и ситуативной тревожностью / Л. Е. Дерягина, А. К. Шерстенникова / Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2015. – №12(56). – 12 с.
2. Макклелланд Д. К. Теория мотивации Макклелланда / Д. К. Макклелланд. – Режим доступу до статті <https://4brain.ru/blog/%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D0%BB%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0/>
3. Мирсаетова А. А. Мотивация достижения успеха личности: психологический аспект / А. А. Мирсаетова // Психологическая практика. – 2010. – № 5. – С. 56 – 59.
4. Пакулина С. А. Методика диагностики мотивации достижения успехов студентов в вузе / С. А. Пакулина // Психология обучения. 2009. № 1. С. 102 – 113.
5. Спілбергер Х. Шкала реактивної та особистісної тривожності / Х. Спілбергер. – Режим доступу до статті <http://psy.rv.ua/content/shkala-reaktivno%D1%97-ta-osobist%D1%96sno%D1%97-trivozhnost%D1%96-sp%D1%96lberger-khan%D1%96n>
6. Халік О. О. Тривожність як чинник дезадаптації практичних психологів-початківців : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / О. О. Халік. - Київ, 2010. - 20 с.
7. Хасанова Р. Р. Исследование взаимосвязи самооценки і мотивации достижения успеха у студентов / Р. Р. Хасанова, О. М. Штерц / Современные наукоемкие технологии, 2013. – № 7–2. – С. 220 – 221.
8. Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения / Х. Хекхаузен. – Санкт-Петербург: Смысл, 2001. – 860 с.
9. Холл К. С. Теории личности / К. С. Холл, Г. Линдсей. – Москва: КСП+, 2000. – 672 с.

УДК 159.9

Лашкун О. С.

Особливості страхів у дітей молодшого шкільного віку

Анотація. У статті зроблена спроба вивчення поняття «страх». Проаналізовані класифікації страхів за різними ознаками. Експериментально виявлені поширені страхи серед дітей молодшого шкільного віку: страх смерті, покарання, фізичного пошкодження.

Ключові слова: страх, молодший шкільний вік, класифікація страхів.

Лашкун А. С. Особенности страхов у детей младшего школьного возраста

Аннотация. В статье предпринята попытка изучения понятия «страх». Проанализированы классификации страхов за различными критериями. Экспериментально выявлены распространенные страхи среди детей младшего школьного возраста: страх смерти, наказания, физического повреждения.

Ключевые слова: страх, младший школьный возраст, классификация страхов.

A. S. Lashkun. Differents of fears of children from primary school

Summary. The article is an attempt to explore the concept of «fear». We analyzed the classification of fears for the different criterias. We experimentally revealed widespread fears among children of primary school age: the fear of death, punishment, physical damage.

Keywords: fear, primary school age, classification of fears.

Постановка проблеми. Емоції супроводжують людину впродовж всього її життя. Однією із найнебезпечніших емоцій є страх. Діти не менш ніж дорослі схильні до страхів. Переважна більшість страхів в тій чи іншій мірі обумовлюються віковими особливостями і мають тимчасовий характер. Наявність страхів у дитячому віці не можна залишати без уваги, так як це може мати негативний вплив на розвиток особистості в онтогенезі, впливати на самооцінку дитини, та її взаємодію із зовнішнім світом та людьми, заважати учбовій діяльності.

Деякі питання проблеми страхів вивчалися вітчизняними та зарубіжними психологами та психіатрами (Л. С. Виготський, Г. Еберлейн, О. В. Запорожець, К. Изард, Г. С. Костюк, В. Купер, В. В. Леві, Б. Пере, З. Фрейд, С. Холл, К. Хорні.). Дослідженням страхів в молодшому шкільному віці займалися О. І. Захаров, Н. З. Карпенко, Ю. Н. Максимова, М. О. Панфілова, А. М. Прихожан, О. М. Скляренко та інші.

Аналіз досліджень із даної проблеми. Багато вчених займалися формулюванням поняття «страх», розробляли класифікації страхів. А. В. Петровський розглядає страх як «негативний емоційний стан, що з'являється при отриманні суб'єктом інформації про можливі збитки для його життєвого благополуччя, про реальну чи уявну небезпеку, що йому загрожує» [2, с.248].

О. І. Захаров наголошував, що «емоція страху виникає у відповідь на дію загрозового стимулу. У свою чергу, розуміння небезпеки, її усвідомлення формуються в процесі життєвого досвіду і міжособистісних стосунків, коли деякі індиферентні для дитини подразники поступово набувають загрозового характеру» [3, с.2].

Ю. Щербатих зазначає, що у кожної людини є «індивідуальний набір актуальних страхів», який складається з 5-20 компонентів, багато з яких формуються саме у дитинстві [6, с.9].

В. Астапов пропонує наступне визначення: «Страх - це нормальна адекватна реакція на ситуацію зовнішньої небезпеки». Автор також прийшов до висновку, що до 5 років боязнь темряви і тварин стає явною і переважає інші страхи, іноді на рік або два її замінюють уявні страхи - страхи нереального (привиди,

чудовиська); далі, приблизно з 7-8 років, переважають дорослі види страхів - страх смерті, хвороби, соціальні страхи [1].

А. В. Петровський порівнює емоцію страждання і страху та приходять до висновку, що «на відміну від емоції страждання, що викликається прямим блокуванням найважливіших потреб, людина, переживаючи емоцію страху, має в своєму розпорядженні лише імовірнісний прогноз можливого неблагополуччя і діє на основі цього (часто недостатньо достовірного або перебільшеного) прогнозу» [2, с.248].

Переходячи до класифікації страхів слід зазначити, що дослідники беруть за основу різні критерії для поділу страхів. Найбільш повною можна вважати класифікацію О. І. Захарова, який виділяє ситуативно і особистісно обумовлений страх, гострий і хронічний (сталий), інстинктивний і соціально опосередкований, реальний (при конкретній загрозі) і уявний (на рівні уявлень) [3, с. 3-5].

Ю. Щербатих розділяє усі страхи на 3 групи: природні (страх пожежі, поранення та ін.), соціальні (страх публічного виступу та ін.), внутрішні (страх смерті, темряви та ін.) [6, с.20].

Р. В. Овчарова розглядає страх як афективне (емоційно загострене) відображення у свідомості людини конкретної загрози для її життя і благополуччя. Виділяє наступні види страхів:

а) вікові страхи - у емоційночутливих дітей як відображення їх психічного та особистого розвитку. Виникають вони під дією наступних факторів: наявність страхів у батьків, тривожність в стосунках з дитиною, надмірна опіка батьками від небезпек та ізоляція від спілкування з однолітками, значна кількість заборон батьків або повна свобода дій, а також багаточисельні нереалізовані погрози дорослих, конфліктні стосунки в сім'ї, психічні травми, емоційне зараження страхами під час спілкування з однолітками та дорослими;

б) невротичні страхи, що характеризуються підвищеною емоційною інтенсивністю та напругою, які негативно впливають на формування характеру дитини, униканням об'єкту страху [5].

О. І. Захаров розглядав особливості страхів в учнів молодшого шкільного віку. До початку навчання у школі у дітей спостерігається зменшення кількості та якості страхів, що обумовлено новою соціальною позицією школяра, що зменшує як егоцентричну орієнтацію особистості, так і інстинктивно опосередковані форми страху. Та це не означає, що страхи зникають. Вони трансформуються, наприклад, страх власної смерті трансформується у страх смерті батьків. Молодший шкільний вік - це вік, коли перехресшуються інстинктивні і соціально опосередковані страхи. Домінуючий страх в цьому віці - це страх бути не тим, про кого добре говорять, кого поважають, цінують і розуміють. Це страх не відповідати соціальним вимогам найближчого оточення, будь то школа чи родина. Часто зустрічається такий різновид страху "бути не тим", як страх запізнення в школу, тобто страх не встигнути, отримати осуд, більш широко це страх соціальної невідповідності і неприйняття. Велика вираженість цього страху у дівчаток не випадкова, тому що вони раніше, ніж хлопчики, засвоюють соціальні норми, більшою мірою схильні до почуття провини і більш критично

(принципово) сприймають відхилення своєї поведінки від загальноприйнятих норм [3, с.22-23].

Постановка завдання. З метою виявлення основних видів страхів серед дітей молодшого шкільного віку нами було проведено емпіричне дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому дослідженні страхів молодших школярів брали участь учні 2-3 класів школи №70 м. Кривого Рогу. Всього в опитуванні приймало участь 94 учня. З них учні 2-А і 2-Б класів віком від 7 до 8 років у складі 61 дитини. Також в опитуванні приймали участь 33 учні 3-А класу віком від 8 до 9 років.

Серед учнів 2-х і 3-х класів була використана Методика виявлення дитячих страхів «Страхи в будиночках» (О.І Захаров). Підрахувавши спочатку число відповідей на запитання, запропоновані учням, робиться висновок про загальний рівень страхів дитини (у залежності від кількості позитивних відповідей: низький, середній, високий). Потім запитання співвідносяться із зазначеними раніше групами страхів і якщо дитина в трьох випадках з чотирьох-п'яти дає стверджувальну відповідь, то цей вид страху діагностується як наявний.

Серед учнів 2-х класів були отримані такі результати: низький рівень страхів мають 8.2% (5 учнів), середній рівень мають 31.15% (19 учнів), підвищений рівень мають 47.54% (29 учнів), високий рівень страхів мають 11.48% (7 учнів). Таким чином, серед учнів 2-х класів домінує підвищений рівень страхів. Найпоширенішими є страх смерті (власної та смерті батьків) та покарання, страх фізичного ушкодження та медичний страх. Низький рівень страху може свідчити про приховані страхи і тривоги дитини.

Провівши тестування серед учнів 3-го класу були отримані такі результати: низький рівень страхів мають 7 учнів (21,2%), середній рівень мають 11 учнів (57,57%), підвищений рівень мають 6 учнів (18,18%), високий рівень має 1 учень (3%). Найпоширенішими є просторовий страх (висоти, води, замкнутого простору), страх смерті (власної або батьків) та покарання, страх фізичного ушкодження (неочікувані звуки, напад, вогонь, транспорт та ін.). Отже, серед третьокласників домінує середній рівень вияву страхів, що відрізняє їх від учнів 2-х класів.

Домінуючим страхом у цьому віці є страх невідповідності соціальним вимогам, що пояснюється новою соціальною ситуацією розвитку, зокрема, і збільшенням вимог до молодшого школяра та очікувань дорослих.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, розглянувши поняття «страху» у трактуванні різних авторів та їх погляди на класифікації страхів, можна дійти висновку, що страх – це емоція, яка пов'язана з реакцією на ситуацію зовнішньої небезпеки. У дітей молодшого шкільного віку спостерігається трансформація страхів, через зміну соціальної ситуації. Домінуючим страхом у цьому віці є страх невідповідності соціальним вимогам. Визначено зменшення інтенсивності виявів страхів: з домінування високого рівня страхів у другокласників до середнього – в третьокласників. Експериментально вивчено, що найпоширенішими страхами серед дітей молодшого шкільного віку

є: страх смерті (своїї та своїх рідних), страх покарання та фізичного ушкодження, просторовий страх (висоти, води, замкнутого простору).

Подальші наукові пошуки можуть поглибити результати емпіричних досліджень шляхом використання додаткових методик, збільшення кількості респондентів. Також доречним буде порівняння за гендерною ознакою чи співставлення рівня страхів у дітей з благополучних чи неблагополучних сімей.

Список використаної літератури

1. Астапов В. М. Тревожность у детей / В. М. Астапов // Санкт-Петербург: Питер. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <http://padaread.com/?book=114795&pg=1>
2. Введение в психологию / Под общ. ред. проф. А. В. Петровского. — Москва: Издательский центр «Академия», 1996. - 496 с.
3. Захаров А. И. Дневные и ночные страхи у детей. / А. И. Захаров // Санкт-Петербург: «Издательство СОЮЗ». – 2000. – Режим доступу до ресурсу: http://best-school.kz/parents/council_of_psychologists/how_to_help_our_children/fears_of_children.pdf
4. Ковалевська А. О. Методи дослідження страхів дітей молодшого шкільного віку / А. О. Ковалевська // Проблеми сучасної психології. – 2012. – №15. – С. 270.
5. Овчарова Р. В. Практическая психология образования: учеб. пособие / Р. В. Овчарова // Москва: Издательский центр «Академия». – 2003. – Режим доступу до ресурсу: http://pedlib.ru/Books/7/0024/7_0024-1.shtml#book_page_top
6. Щербатых Ю. В. Психология страха: популярная энциклопедия / Ю. В. Щербатых. – Москва: Изд-во Эксмо, 2003. – 512 с.

УДК 159.9

Maliuga A. V.

The use of computer (gaming) addiction for the cognitive development of students

Summary. The article is devoted to the theoretical analysis of the problem of computer (gaming) addiction among students with the practical research. The main causes of this problem, such as leisure time, relieving stress, etc., are defined. The results of the formative experiment of using displacing methods of influence in order to use computer addiction for the cognitive development of students are shown.

Keywords: addiction, computer addiction, game addiction, addict, student.

А. В. Малюга. Використання комп'ютерної (ігрової) залежності для когнітивного розвитку студентів

Анотація. Стаття присвячена теоретичному аналізу проблеми комп'ютерної (ігрової) залежності серед студентів з результатом практичного дослідження. Визначено основні причини виникнення даної проблеми: проведення вільного часу, зняття стресу тощо. Представлено результати формувального експерименту